

afgørende publikumsopbakning – forsøgte at fundere tekstanalysen i sproglige iagttagelser. Dels finder man de i gymnasie- og seminariesammenhæng pædagogisk succesfulde analytikere Brandt-Petersen og Hejlskov Larsen, der med hver deres versioner af en bygningspræget metaforik (tekstens ‘planer’, teksten som et ‘hus’ etc.) fejrede store triumfer.

Ideologikritikkens tekstanalyser ser Lützen samle sig om ‘varen’ som bærende metafor, og han kommer ret langt med denne retoriske betragtning af, hvad der i datidens kontekst blev opfattet som et rent begreb. I analysernes omgang med de litterære tekster blev der, egentlig meget naturligt, skrevet meget andet frem, end en strikt begrebsbrug tilsagde. Dog er historikken ikke helt præcis. Overgangen omkring 1972 fra den strukturalistisk-semiotiske ideologikritik med dens synkrone tankegange til den genetisk-socialhistoriske tekstanalyse, som blev udviklet gennem de efterfølgende år, beskrives ikke. Her kompliceredes billedet da også betydeligt. Varen som metafor fik det mindre godt og blev afløst af en række kausalbegreber. De var så lidt som deres forgængere i det 19. århundredes historisk tænkende humaniora fri for metaforisk indhold. Men i stedet for at male overbevisende tjente de nok så meget til – på ny kunne man sige – at dække over det mylder af tankemæssige problemer, som havde fældet deres ældre fætre under de humanvidenskabelige ombrydninger i det 20. århundredes første halvdel.

Ligesom man med Lützen bliver mindet om, hvor meget der i løbet af meget få år skete i tekstanalyse og litteraturforskning i perioden 1965-75,

bliver man også med ham slået af, hvordan det derefter tyndede ud med nye ideer og nye metaforer. Han får i sin behandling af tiden efter ikke nær så meget kød på sin metaforkrog, som i undersøgelserne af nykritikken og ideologikritikkens tekstanalyser. Han slår ned med gode iagttagelser, men materialet er ikke så rigt endda. Dog giver diagnosticeringen af plante- og orgasmemetaforerne m.m. i Erik A. Niensens tekstanalyse-bøger en pote, der fortæller hvor givtigt grebet grundlæggende er i forhold til en god del af dansk tekstanalyse.

Bogen rejser en række teoretiske problemstillinger, som den bevidst ikke selv tager livtag med. Fremstillingens disponering kan også diskuteres. Det er tydeligt, at der undervejs er sket øjenåbninger, som ikke helt var forudset eller planlagt fra starten. Sådan går det heldigvis også for læseren, der her kan hente meget mere tankeføde og principiel indsigt, end man oftest møder i de afhandlinger, der ellers kommer ud fra de faglige miljøer i år som disse. Bør læses af alle litterater, der kan klare et dybt kik ind i den tekstanalytiske branches kulisser og snoreværk. Man kan efter det længes efter ny videnskabeliggørelse af feltet; måske gennem et greb tilbage til der, hvor det blev sluppet inde midt i det forløb, som Lützens undersøgelse kortlægger.

Jørgen Egebak

Kafka-fabrikken

Maria Luise Caputo-Mayr, Julius Michael Herz (udg.): *Franz Kafka. Internationale Bibliographie der Primär- und Sekundärliteratur. Eine*

Einführung = International Bibliography of Primary and Secondary Literature. An Introduction. 2. erweiterte und überarbeitete Auflage, München 2000 (K.G. Saur). (Bd. 1. Bibliographie der Primärliteratur 1908-1997. XLIX, 213 s. Bd. 2. Bibliographie der Sekundärliteratur 1955-1997. Teil 1: 1955-1980. LIV, 626 s. Teil 2: 1981-1997. s. 627-1115.)

I 1980'erne foreslog Horst Steinmetz et moratorium i Kafka-forskningen. Det blev aldrig til noget. Heller ikke efter 1997, hvor dette uundværlige værktøj stort set slutter. Drivkraften bag syndfloden af sekundärlitteratur er spøgefuldt angivet af Isaac Bashevis Singer i fortællingen 'A Friend of Kafka'. En af personerne bliver overtalt til at læse *Slottet* og bemærker 'i går læste jeg din Kafkas Slottet. Interessant, meget interessant, men hvad er han ude på?' Bibliografien demonstrerer de mange forskellige, ofte uforenelige retninger, sekundärlitteraturen stritter i, også når det gælder andre Kafka-tekster. Egentlig er det fortvivlende, men arbejdet fortsætter.

Indledningen (som er identisk i de to bind) gør ikke i detaljer rede for, hvordan bibliografien er opbygget. Bind 1 rummer et genoptryk af førsteudgaven (1982), suppleret med Kafka-udgivelser frem til 1997, en fordobling af sidetaillet. Bind 2 er vokset fra førsteudgavens 692 s. til 1115 s. Disponeringen er bibeholdt for bind 2s vedkommende: I. Bibliografier og lignende. II. Antologier. III. Dissertationer. IV. Artikler og mindre bidrag. V. Bøger. Bøgerne er kommenterede; det var også artiklerne i førsteudgaven. Artikelkommentarerne er opgivet i bind 2s 2. del,

hvilket gør bibliografien mindre anvendelig på dette område. Forklaringen er, at førsteudgaven var udsolgt. Det hastede med at få andenudgaven færdig. Skulle artikelkommentarerne være med havde det taget år ekstra.

Man kan nemt finde rundt i bibliografien gennem sag- og navneregistret og værkregistret. Sagdelen kunne have været mere detaljeret. Det havde været praktisk, hvis også forfatterne til sekundärlitteraturen var optaget i sag- og navneregistret. På den anden side: man kan fodre svin med Kafka-forskere. Nyt er at bogkommentarerne er oversat til engelsk i kortere form.

Bibliografien er klart internationalt orienteret og medtager bidrag på mere end fyre sprog, lige som mere end fyre nationalbiblioteker har været behjælpelige. Den omfattende Kafka-forskning i asiatiske lande er en forbløffende kendsgerning. Både det indledende essay og registrene er på tysk og engelsk. Den ydre form er desværre i flere tilfælde inkonsistent i detaljerne.

Bibliografien tilstræber fuldstændighed, men det er i realiteten en umulighed. Anmelderen har noteret sig i hvert fald fem mangler: Georges Bataille (1987), Ralf Blittowski (1988), Gerhard Dünhaupt (1978), Jørgen Egebak (!) (1994), Alice Miller (1981, 1983).

Udgiverne håber, at nyudgaven ikke blot er et standardværk for biblioteker, men også henvender sig til studerende og Kafka-læsere over hele verden. I betragtning af prisen (258 Euro) er det noget optimistisk. Det kongelige Bibliotek har købt to eksemplarer. Forskningen siden 1997 kan følges i det tyske referatidsskrift *Germanistik* (som desværre altid er bagefter).

Alt i alt må det enorme arbejde udført ved Temple University i Pennsylvania hilses velkommen. Nu er det lettere at finde rundt i labyrinten. Maria Luise Caputo-Mayr grundlagde The Kafka Society of America i 1975.

Ove Christensen

Med vold og magt mytologisk

Rikke Schubart: *Med vold og magt*, Kbh. 2002 (Rosinante).

Langt den overvejende del af de biograf-film, der overholder en række regler for, hvordan en film skal fortælles, hvordan en film skal se ud, og hvad fortællingen skal dreje sig om, er genrefilm. Der findes en række grundformler, som benyttes igen og igen. Af den grund står disse film ikke særlig højt i det hierarki, der defineres ud fra et mere traditionelt begreb om kunst, hvor originalitet og fornyelse vægtes mere end gentagelse.

Men dette betyder ikke, at der ikke kan hentes mange indsigter fra genrestykkerne, der jo gennem deres enorme popularitet på deres måde udtrykker noget, mange gerne vil have; noget de fleste biografgængere identificerer sig med eller blot finder behag ved. Og man har da også igennem mange år set, at genrefilm fra akademisk hold er blevet grundigt beskrevet. Dette gælder dog indtil videre ikke den mest populære genre inden for film, nemlig actionfilmen. Men med Rikke Schubarts store genrestudie *Med vold og magt. Actionfilmen fra Dirty Harry til The Matrix*, er der rettet op på dette.

Schubarts bog er en gennemgang af actionfilmen fra dens fremkomst omkring 1970 til i dag. Bogen demonstrerer et fint analytisk greb om de mange film, og Schubart formidler en indsigt i de overordnede værdimæssige strukturer, der kommer til udtryk gennem filmene. Hun er her tæt på traditionen fra ideologikritikken, hvor interessen samler sig om det ideologiske budskab. Schubart henviser ikke direkte til denne tradition. Der er da også den forskel, at hvor ideologikritikken ville afsløre produkternes skjulte budskab for at underminere disse og vise deres deltagelse i naturaliseringen af et kapitalistisk, borgerligt herredømme, vil Schubart blot afsløre dem for at forklare deres popularitet og vise den såkaldte mytologi, actionfilmene formidler.

Bogen igennem demonstreres en mere eller mindre fælles struktur for actionfilmene. I definitionen på genren trækkes to centrale elementer frem, nemlig actionscenen og actionhelten. Helten gennemgår normalt fire faser i filmen. Først udstødes han af samfundet eller institutionen, hvorved han placeres som anderledes. Derefter udvælges han til at gennemføre en mission. Han trækkes altså ind igen, men kun fordi han kan bruges. I en central scene ofres han, hvilket ofte sker gennem en ydmygende og degraderende totur, der viser, at han er oppe mod den skinbarlige ondskab, hvilket på sin side legitimerer den sidste fase: genopstandelse og hævn. Helten besejrer ondskaben ved at betale tilbage med samme mønt, som skurkene anvender, nemlig rå og fysisk magt. Der er for så vidt ikke noget nyt i at fremhæve denne struktur, hvilket utallige anmeldere igennem